

e-ISSN: 2651-3595

kalemname

Kırıkkale Üniversitesi
İslami İlimler Fakültesi Dergisi

9/17

HAZİRAN 2024

DergiPark
AKADEMİK

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

EBSCOhost

SÖBIAD

SIS
Scientific Indexing Services

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi

e-ISSN: 2651-3595

Sayı/No:17

Haziran/June 2024

Dergi Eski Adı: Kırıkkale İslami İlimler Fakültesi Dergisi (KİİFAD)

(Eski ad altında yayımlanan sayılar: 2016, Cilt:1 Sayı:1-2; 2017, Cilt:2 Sayı:3-4; 2018, Cilt:3 Sayı:5)

Eski e-ISSN: 2547-9504

Previous Title: The Journal of Kırıkkale Islamic Sciences Faculty

(Year Range of Publication with Former Title: 2016-2018 Vol:1, No:1-Vol: 3, No:5)

Former e-ISSN: 2547-9504

Kapsam: Dinî Araştırmalar-Sosyal Bilimler

Scope: Religious Studies-Social Sciences

Periyot: Yılda 2 Sayı (Haziran & Aralık)

Period: Biannually (June & December)

Yayın Dili: Türkçe, İngilizce, Arapça, Almanca.

Publication Language: Turkish, English, Arabic, German.

Kalemname, yılda iki sayı yayımlanan uluslararası bilimsel ve hakemli bir dergidir.

Kalemname is an international peer-reviewed academic journal published twice a year.

Makaleler; İngilizce-Türkçe başlık, öz (en az 150 kelime), anahtar kelimeler (en az 5 kavram), İngilizce özet (en az 250 kelime) ve İSNAD atıf sistemine uygun olarak hazırlanan kaynakça içerir.

Articles contain an English-Turkish title, an abstract (at least 150 words), keywords (at least 5 concepts), a summary (at least 250 words), and a bibliography prepared with the ISNAD.

Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi

kalemname

Kırıkkale University The Journal of Faculty of Islamic Sciences

TRANSHÜMANİZM: GELENEKSEL DİNLERLE ETKİLEŞİMİ ve DİNİ NİTELİĞİ*

Şule GECE

Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Felsefe Bölümü

Sistematik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalı

Assoc. Prof. Kırıkkale University Faculty of Humanities and Social Sciences

Department of Philosophy

Kırıkkale, Türkiye.

gecesule@gmail.com

orcid.org/0000-0001-5668-9335

Kübra BİNAY

Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe Bölümü

Sistematik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalı

Postgraduate Student, Kırıkkale University Institute of Social Sciences

Department of Philosophy

Kırıkkale, Türkiye.

bnkbr@gmail.com

orcid.org/0000-0001-7542-2361

Öz

Transhümanizm; insanın biyolojik, psikolojik ve bilişsel yetenekler bakımından iyileştirilerek veya güçlendirilerek insanı geliştirmeyi amaçlayan felsefi ve bilimsel bir harekettir. Başka bir ifade ile belirtecek olursak, transhümanizm; bedensel ve zihinsel sınırlarını ortadan kaldırmak ve daha mutlu, acısız ve normal standartların üzerinde daha uzun bir yaşam sağlamak için her türlü bilim ve teknolojiyi kullanmayı zorunlu hâle getiren bir felsefi bir öğretilerdir. Transhümanizm, bilim ve teknolojinin imkânlarıyla yaşlılığı geciktirme ve ölümsüzlük düşüncesiyle, dinlerdeki kutsal gücün, Tanrı'nın aşkın gücünü alıp beşere yani insana verme girişimidir. 21. yüzyılda adını daha çok duyuran Transhümanizmin geleneksel dinlerden etkilendiği gözlemlenmektedir ve bu durumda geleneksel dinlerle genel anlamda aynı amacı taşımaktadır: İnsanın iyiliği ve gelişimi. Bu çalışmada, transhümanizmin bilimsel ve teknolojik gelişmeleriyle birlikte, transhümanizm hareketinin geleneksel dinlerle hangi konularda bağdaşp bağdaşmadığı ya da transhümanizmin geleneksel dinlere karşı yaklaşımlarını ve geleneksel dinlerin transhümanizme karşı yaklaşımlarını inceleyerek, transhümanizmin geleneksel dinlere karşı yaklaşımları incelenmiştir. Ayrıca bu makalede, geleneksel dinlerden etkilendiği düşünülen transhümanizm dini bir nitelik taşıyıp taşımadığından bahsedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Transhümanizm, NBIC, Ölümsüzlük, Geleneksel Dinler, Tanrı.

* Bu makale, Doç. Dr. Şule GECE danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

TRANSHUMANISM: ITS INTERACTION with TRADITIONAL RELIGIONS and ITS RELIGIOUS NATURE

Abstract

Transhumanism is a philosophical and scientific movement that aims to improve human beings by improving or strengthening them in terms of biological, psychological and cognitive abilities. In other words, transhumanism; It is a philosophical teaching that makes it necessary to use all kinds of science and technology to eliminate physical and mental limitations and to provide a happier, painless and longer life above normal standards. Transhumanism is an attempt to delay old age with the possibilities of science and technology and to give it to human beings, that is, the transcendent power of God, with the idea of immortality. It is observed that Transhumanism, which has become more popular in the 21st century, is influenced by traditional religions, and in this case, it has the same purpose as traditional religions in general: The well-being and development of man. In this study, along with the scientific and technological developments of transhumanism, the approaches of transhumanism to traditional religions are examined by examining the approaches of transhumanism towards traditional religions or the approaches of transhumanism towards traditional religions and the approaches of traditional religions towards transhumanism. In addition, in this article, it is mentioned whether transhumanism, which is thought to be influenced by traditional religions, has a religious character.

Keywords: Transhumanism, NBIC, Immortality, Traditional Religions, God.

Giriş

21. yüzyıl insan bedenine teknoloji aracılığıyla müdahale edilmesi bakımından bir dönüm noktasıdır. Bu durum, öyle bir dönüm noktasıdır ki insan burada artık daha iyi olabilme mutluluğu ve hazzını yaşama olanağına sahip olur. En iyiye ulaşabilmesi için eksik vücut uzuvlarının eksikliğinin giderilebilmesi veya var olanların daha da güçlendirilmesi, insan ömrünün uzatılmasına büyük bir katkı sağlar. Anlaşılacağı üzere, “daha yaşanabilir bir dünya için oldukça yeni bir felsefi olgu ve hareket olan transhümanizm, teknolojiyi insan ve insanlık adına kullanmayı destekleyen ve bu düşüncenin uygulamaya konulmasına da yardımcı olan bir öğretilerdir. Transhümanizmin yegâne amacı insanın beşerî sınırlılıklarını aşıp, insanlığın bir üst sürümü olarak belirtilen post-humana taşımaktır. (Demir & Afacan Tozoğlu, 2023, s. 355). Geçiş insanı olarak tanımlanan transhümanizme hümanizm kaynaklık etmektedir. Transhümanizm akımı, hümanizmin bir üst basamağı kabul edilmekle birlikte, insanın bilim ve teknoloji vasıtasıyla fiziksel, zihinsel ve duygusal kapasitesini geliştirmek suretiyle üst-insana dönüştürme anlayışı olarak görülmektedir (Yazıcı & Keleşoğlu, 2022, s. 221). Rönesans,

reform ve aydınlanma hareketleri gerçekte transhümanizmin temelini atan hareketler olup transhümanizm; hümanizimden post hümanizme geçişi sağlayacak bir evredir.

Bu bilgiler temelinden genel olarak baktığımızda, Transhümanizmin, hedefleri ya da amaçları bakımından (hastalıklara çare bulma, insanlara daha iyi bir yaşam vadetme, insanın daha iyi bir yaşam sürmesi vs.) geleneksel dinlerle aynı amacı taşıdığını iddia edebiliriz. Transhümanizm geleneksel dinlerden etkilenen bir hakikat gibi görünmektedir. Transhümanizmin dinlerden ne derece etkilendiği ya da etkilediğini bu çalışmanın içerisinde bahsedeceğiz.

Buna göre bu çalışmada, transhümanizmin bilimsel ve teknolojik gelişmeleriyle birlikte, transhümanizm hareketinin geleneksel dinlerle hangi konularda bağdaşp bağdaşmadığı ya da transhümanizmin Tanrı'ya bir başkaldırı olup olmadığı irdelenmektedir. Bu makalenin amacı ise transhümanizmin geleneksel dinlere karşı yaklaşımlarını ve geleneksel dinlerin transhümanizme karşı yaklaşımları ve transhümanizmin dinî niteliğinden eleştirel olarak ele almaktır.

Ancak transhümanizmin dinî niteliğini irdelemek için öncelikle transhümanizmin ne olduğunu öğrenmemiz gereklidir. Dolayısıyla, bu çalışmada transhümanizmin ne olduğu, nasıl bir dönüştürücü mekanizma olduğu, Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet gibi geleneksel dinlerin transhümanizme nasıl yaklaştığı derinlemesine incelenmiş ve transhümanizmi dini bir yapı içinde düşünüp düşünemeyeceğimiz konusu tartışılmıştır.

1. Transhümanizmin Özü ve Dönüşümü

İnsanlığın geçmişten günümüze kadar kendi sınırlılıklarını aşmaya çalışma eğilimi vardır. İnsanlık tarihi boyunca sahip olduğu bu sınırlılıklar; hastalanması, yaşlanması ve ölmesidir. İnsanlığın geçmişten günümüze kadar gelen en büyük arzusu ise ölümsüzlüğü elde etmektir. Örneğin, ilk yazılı destan olan Sümerlilere ait Gılgamış Destanı, Nuh Tufan'ının ele alındığı ilk yazılı eser olmakla birlikte, burada ölümsüzlüğü arayan Gılgamış'ın ölümsüzlüğü elde etmiş olan Utnapiştim'i aramasını, ondan ölümsüzlük otunu alması ve ölümsüzlüğe ulaşmadan ölümsüzlük otunu yılanla kaptırması anlatılır. Gılgamış, destanında geçen tanrılar gibi ölümsüzlüğe ulaşmak ve tanrılar gibi üstün olmak ister (Demir, 2018, s. 98). Benzer şekilde, mitolojik anlatılarda yer alan yarı-Tanrı Promoteus'un Zeus'tan ateşi çalması da bu yönde ele alınabilecek bir örnektir. Tüm bu örnekler insanoğlunun eski zamanlardan beri kendi doğal biyolojik ve zihinsel sınırlarını aşmaya çalıştığını, gücünün sınırlarını zorlayarak bir hükmetme

arayışı içinde olduğunu bize göstermektedir (Atmaca, 2022, s. 217-218). İşte transhümanizm de insanlık tarihi boyunca insanların elde etmeye çalıştığı şeyleri yani hastalıkları yenme, yaşlanmayı durdurma ya da geciktirme ve ölümü ortadan kaldırmak istemektedir. Bu amacına ve hedeflerine ulaşmayı da teknoloji aracılığıyla yapar. Kısaca transhümanizm; nanoteknoloji, biyoteknoloji, enformasyon teknolojisi ve bilişsel bilim üzerine temellendirilmiş felsefi, bilimsel, kültürel ve ideolojik bir harekettir (Dağ, 2022, s. 12). Aslında buradan hareketle transhümanizmin sadece bir NBIC teknolojileri konusu olmadığı, aynı zamanda insanın doğasını, toplumu ve geleceğini etkileyen geniş bir düşünce sistemi olduğu vurgulanır. Görüleceği gibi Transhümanizmin geniş bir bakış açısıyla ele alındığı zaman insanın teknoloji aracılığıyla potansiyelini artırma yolundaki çabalarını vurguladığı iddia edilebilir.

Transhümanizm kavramını kökenine baktığımızda onun ilk olarak 1312 yılında Dante Alighieri'nin *İlahi Komedya*'sında “insanın ötesine geçmek” anlamına gelen “transumanare”nin kullanıldığını görürüz. Sonrasında Thomas Strarns Eliot'tan tutun da Julian Huxley'e kadar, J. Huxley'den tutun da Max More'a kadar transhümanizm kavramının genel olarak kullanıldığını görürüz. Bugünkü anlamda kullanan kişiler olarak bunlar “insanın teknolojik gelişmeler vasıtasıyla güçlendirilmesi ve bu güçlendirmenin onun bilincinde yarattığı yeni insanlık durumu” olarak karşımıza çıkmaktadır (Özdemir & Başaran, 2021, s. 34; Köse, 2022, s. 193)

Transhümanistler, insanların potansiyellerini artırmak için teknolojiyi kullanırken, etik ve sosyal sorumluluğu da göz önünde bulundururlar. Transhümanistlere göre, teknoloji sadece bireylerin yaşamını geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal adalete ve eşitliğe de katkıda bulunmalıdır. Bu yüzden, transhümanizm sadece bireysel hedeflerle sınırlı değildir; aynı zamanda daha geniş toplumsal dönüşüm ve ilerlemenin bir parçasıdır. Oysa bazı düşünürler transhümanizmin tam tersi olarak topluma adaleti ve eşitliği getireceğine inanmazlar. Transhümanizmi eleştiride bulunan düşünürlerden olan Francis Fukuyama transhümanizmin; insanın doğasını değiştireceğini ve insanın özünü kaybedeceğini, bu durumun insanlara eşitlik ve adalet getirmeyeceğini yalnızca zengin bir kesimin elde edebileceğini, bununda eşitlik ve adaletten ziyade ayrımcılık yapılacağını vurgular. Fukuyama insanın değerlerinin korunması gerektiğini, transhümanist hareketlerin ise insana zarar verebileceğini savunur. Transhümanizm hümanizmi gibi merkeze insanı alır ama ondan farkı insanı süper bir canlıya dönüştürme girişimidir. Örneğin hümanizm insanın mevcut durumunu ve değerlerini vurgularken, transhümanizm insanın potansiyelini genişletme ve geliştirme fikrine odaklanır. Hümanizmi

insan doğasını koruyup gelişen teknolojiyi insan yararına kullanılmasını savunurken, transhümanizm teknolojinin insanın biyolojik ve zihinsel sınırlarını aşma potansiyelini vurgular. Hümanizm ve transhümanizm arasındaki en temel fark; hümanizm daha çok insan merkezli bir felsefi ve kültürel hareket olması, transhümanizmin ise daha çok teknolojik ve bilimsel gelişmeleri insanın doğasını değiştirmek için kullanma odaklı olmasıdır. Hümanizme göre daha ileri bir aşama olan transhümanizmin hümanizmden en önemli farkı, ruh ve beden unsurlarından oluşan Homo Sapiens'i (insanı) bilim ve teknolojiye faydalanmak suretiyle değiştirilip dönüştürerek Homo Deus hâline (tanrı insan) getirmek istemesidir (Yeşilyurt, 2022, s. 199).

Ağın'a göre transhümanizm, insanın geçmiş ve mevcut hâllerinden ziyade biyolojik evriminde izlediği yolun taşıdığı potansiyel yükselişlere odaklı bir anlayıştır. Hem fiziksel hem de bilişsel gelişim bakımından insanın güçlendirmeyi ve buradan hareketle Nietzsche'nin öngördüğü üstinsan kavramını yorumlayarak bir çeşit üst basamağa, süper- insana ulaşmayı hedefler. Bu bakımdan Batı felsefesindeki sekülerleşmenin ve bilimci yordamın bir uzantısı olarak düşünülmelidir. Rönesans'ta düşüncenin sekülerleşmesini takiben Aydınlanma Çağı'nda ortaya konulan merkezdeki insan fikrinin siborglaşan, teknolojikleşen biçimi olarak transhümanizm, insanı diğer varlık ve şeylerden ayrı konumlandırmaya devam eder (Ağın, 2022, s. 37).

Transhümanizmi bir köprü olarak düşündüğümüzde köprünün başlangıç noktası hümanizm, köprü transhümanizm ve köprünün bitiş noktası da post-humanizmdir. Örneğin, bir buzdağını göz önünde bulundurduğumuzda transhümanizmi buzdağının görünen kısmı olarak düşünelim; altında görünmeyen bir buz kütlesi mevcuttur. Bu buz kütlesi ise posthümanizmdir.

Post-humanın Türkçe karşılığı "son insan-son insanlık" anlamına gelmektedir. "Post-human" terimi, insanın mevcut fiziksel ve zihinsel sınırlarını aşmayı veya değişikliğe uğramayı ifade eder. Kısaca belirtecek olursak, transhümanizmin tek amacı post-humana ulaşip insanın sınırlarını belirleyen hastalık, yaşlanma sorunu ya da ölümü aşip post-humana dönüşmektir. Post-humana ulaşmak amacını taşıyan transhümanizm, bu amaca ulaşmayı "Human Enhancement" olarak diğer bir ifadeyle insanın "bir üst sürüme" yükselmesine olanak tanır. Bir başka amaç, NBIC teknolojileri ile insanın kapasitesini artırmaktır (Ağın, 2022, s. 41). Transhümanizm burada dört ana teknolojiye temellenir. NBIC gelişmeleri insanlara kendi doğaları ve morfolojileri üzerinde benzeri görülmemiş bir denetim imkânı verir (Dağ, 2017, s.

54). Bu teknolojiler, insanın fiziksel, zihinsel ve toplumsal sınırlarını aşma potansiyeline sahip olduğu düşünülen alanlardır.

Transhümanizm post-humanı doğada bulunan doğal seleksiyon fikrini temel alan, fiziksel dünya gibi biyolojik veya yarı biyolojik bir varlık olarak var olabilen bir gelecek insandır. “Post-human” kavramı daha çok” insandan sonraki varlık ile karakterizedir. Transhümanistlerin amacı, insanı bir post- insana dönüştürmektir. Post-insan, onlar için bir “olmuşluk”, “tamamlanmışlık” ya da “en üst seviyeye ulaşmış olma” hâlini ifade eder. Kendilerinin “İnsanlık 2.0” ya da “humanity+” dedikleri kavrama ulaşmak onların en büyük hayalidir (Öndeş, 2022, s. 153).

Geçiş aşaması olan transhümanizmden sonra gelen post humanizm insan ve makine arasındaki sınırları belirsiz hâle getirir. Posthümanizm, insanın fiziksel, zihinsel ve duygusal kapasitelerinin teknoloji aracılığıyla genişletilebileceğini ve iyileştirilebileceğini savunur. İnsanlar artık sadece biyolojik varlıklar değil, aynı zamanda teknolojik, sanal veya yapay zekâ ile bütünleşmiş varlıklar olarak ortaya çıkar.

Post-hümanizm evresinin insanlık için iyi veya kötü ne getireceği de belirsizdir. İnsanlık etnik köken bakımından değişip, hastalık, yaşlılık ve ölüm gibi sorunlara çare bulunup mutlu bir ortam oluşuyor gibi gözükse de ahlaki değerlerin yok oluşu ve amaçsız insanların ortaya çıkışı da mümkün gözükmektedir. Bu belirsizlik sonucu ortaya çıkabilecek toplum yapısına dispotik bir roman olan George Orwell’in “1984” adlı romanını ve Aldous Huxley’in *Cesur Yeni Dünya* adlı eserlerini örnek verebiliriz. İki romanı da ele aldığımızda; teknolojinin insan yaşamı üzerindeki etkilerini, toplum mühendisliğini ve bireyin özgürlüğü ile mutluluğu arasındaki dengeyi incelediğini görürüz. Romanlar, bireyselliğin ve insanlık değerlerini teknolojinin ilerlemesi ve otoriter bir devletin etkisi altında nasıl kaybolabileceğini tartışır.

Transhümanizm amacına ulaştığı zaman, post-humana ulaştığında, insanlık için iyi mi kötü mü olacağı konusunda kesin bilgiler olmamakla birlikte bizlere neler getireceği de bilinmemektedir.

2. Geleneksel Dinlerin Transhümanizme Karşı Yaklaşımları

Dinler üzerinde araştırmada bulunan bilim insanları, geleneksel dinlerin bazı konularda ortak bir paydada buluştuğu konusunda hemfikirlerdir. Bu ortak noktalar; doğüstü varlıklara olan inançlar (Tanrı'nın varlığına, meleklerin var olduğuna inanmak), bireyin ya da toplumun

ahlaki değerlerinin nasıl olması gerektiği (adam öldürmek, hırsızlık yapmak, zina yapmamak vs.), dinî duygu ve deneyimleridir (dua ve ibadet etme ile Tanrı'yla iletişim kurma vs.). Geleneksel dinlerin getirmiş olduğu kurallara ya da gerekçelere inanan kişilerin yaşantılarına yansıtılmaları, bu durumu yaşam tarzı olarak benimsemeleri ve en son ise bu seçtikleri yaşam tarzlarını teşvik eden sosyal gruplarının var olmasıdır. (Kurt, 2021, s. 74). Buna göre dinlerin transhümanizm ile bağlantısına bakmakta fayda vardır.

Transhümanizmi Yahudilikle bağdaştıran gruplar da vardır. Bunlar ise transhümanizme yaklaşırken, bilim ve teknolojinin insanlığın yaşam kalitesini artırması ve insan potansiyelini geliştirmesi açısından olumlu bir rol oynayabileceğine inanırlar. Bu gruplar, transhümanizmi insanın yaratılışının bir uzantısı olarak görür ve Tanrı'nın insanlara verdiği yetenekleri kullanmanın bir ifadesi olarak değerlendirirler. Bu düşüncelerini desteklemek için kutsal metinleri olan Talmud'da bilgi ve bilimin değeri büyüktür. Talmud'un Sanhedrin bölümünde, 99b sayfasında, "Bir kişi bilgiyi aramak için 100 şehir dolaşmalıdır" ifadesi geçmektedir. Bu pasajda, bilginin araştırılmasını ve öğrenilmesinin gerekli olduğu vurgulanır. Ayrıca yine Talmud'un "Eruvin" bölümünde, 53b sayfasında, "Tora çalışmayanlar cahil olacaktır." pasajı vardır. Bu pasajda, Tora'nın yani Yahudi kutsal metinlerinin öğrenilmesinin ve bilgi edinmenin öneminden bahseder (Çolak, 2004, s. 235). Buradan yola çıkarak transhümanizme bakış açıları bilim ve teknoloji ile insan yaşamının kalitesinin artırılacağını, insanlığın refaha ulaşacağına inanırlar ve transhümanizmi insanın yaratılışının bir uzantısı olarak görürler, Tanrı'nın insanlara verdiği yetenekleri kullanmanın bir ifadesi olarak ele alırlar. Burada belirtmeliyiz ki Hristiyanlıkta Mesih'in yeryüzüne gelmesiyle insanları kurtaracağını, onlara sağlıklı, mutlu, refah bir hayat yani barış çağı olarak nitelendirdikleri bir döneme geçiş sağlayacaklardır. Bu durumda transhümanizm, Mehdi'nin gelişine Yahudilerin deyimiyle Mehdi'nin kuracağı krallığa zemin hazırlar.

Hristiyan dininde insanın var olma durumuna bakıldığında ise cennette yaratılan insan, orada işlediği bir günah neticesinde Tanrı tarafından lanetlenerek dünyaya gönderilmektedir (Kitabı Mukaddes, 2006, s. Tekvin, 3/14-15). Bu lanetli yaşamı Hz. İsa'nın dünyaya gelip, tüm insanlık için kendini feda etmesiyle, diğer bir ifadeyle Hz. İsa'nın çarmıha gerilerek öldürülmesiyle bu lanetin kefaretin ödemesiyle son bulur (Kitabı Mukaddes, 2006, s. Yuhanna, 1/29-30). Bu bağlamda Hristiyan olmayanlar ilk günah tarafından ölüme mahkûm edilmiş kişiler olarak tanımlanırken, Hristiyan olan insanlar ise, Tanrı tarafından esaretlerinin bedeli ödenmiş özgür kişiler olarak nitelenmektedir (Kitabı Mukaddes, 2006, s. Yuhanna 8/32,

İbraniler 2/15). Hristiyanlıkta bu ilk günahın bedelini ise Hz. İsa'nın çarmıha gerilerek öldürülmesi sonucunda ödendiği varsayılır.

Hristiyanlıkta, İslamiyet ve Yahudilik inançlarında bir kurtarıcının yani Hz. İsa'nın ve Mehdi'nin dünyaya tekrar gelip insanlığı kurtaracağı inancı vardır. Bu noktada bazı Hristiyanlar transhümanizme Hz. İsa'nın tekrar dünyaya gelişiyle, insanlığın iyiliği ve gelişimi için bunu da bilim ve teknoloji ile insan yaşamını iyileştirmek ve insanlığın daha yüksek bir seviyeye, refaha, mutluluğa ulaştıracağını düşünürler. Hristiyanlıkta, Tanrı, Baba, İsa olduğu nokta yani İsa hem Tanrı hem de insan doğasına sahip bir tanrı-insandır. Bu inanç, transhümanizmin "İnsan tanrısal vasıflar elde edebilir." iddiasına zemin oluşturmaktadır. Tanrı-insan olabiliyorsa eğer pekâlâ insan-tanrı olabilir sonucuna gitmeyi kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla, Hz. İsa Hristiyan transhümanistler için bir rol modelidir. Hz. İsa'nın ölüp dirilmesi ve göğe yükselmesi aslında tüm insanlara ölümü aşan bir gelecek vadeder. İnsanlığın ilerlemesi, zaten tanrının bir misyonudur; transhümanizm bu misyona sahip çıkmaktadır. Hastalıklara şifa aramak, insanın fiziksel zayıflıklarını aşmak, dünyadaki ıstırapları yok etmek, ölümlle mücadele etmek zaten İsa Mesih'in yoludur (Köse, 2022, s. 202). Hristiyanlık, transhümanizmi insanın yaratılışına saygı duyan bir şekilde ele alabilir; Tanrı'nın verdiği akıl ve yetenekleri kullanmanın bir ifadesi olarak görebilir.

Bazı din adamları din ile transhümanizmin özdeş olduğunu, insanında İsa gibi bir yaratıcı olduğunu ve transhümanizmin getirdiği yeniliklere de ve gelecek planların da bir sakınca görmediklerini düşünür. (Köse, 2022, s. 202). Yine bazı din adamları ileri yapay zekâ biçiminin Hristiyan olması gerektiğini iddia etmiş ve hatta bu düşünce Hristiyan transhümanist derneğinin kurulumuna temel olmuştur. Hristiyan transhümanist Derneğinin resmi hesabında ana sayfasında bulunan amacının Tanrı'nın işine katılmak, yaşamı geliştirmek ve yaratılışı yenilemek için bilim ve teknolojiyi kullanmak olduğunu belirtirler. Hristiyan Transhümanist Derneği 2015 yılında üyelik kampanyası başlatmıştır. Bu derneğe 2015 yılında yaklaşık 14 kişi katılarak kurucu üyesi olmuştur. Hristiyan Transhümanist Derneğinin yayınlamış olduğu beyannamesi olarak Hristiyanlıkla birleştirmiş oldukları transhümanizmle ilgili inanmış oldukları şeyleri toplamında beş madde olarak yayınlamışlardır. Hristiyan Transhümanist Derneğinin Beyannamesi'nde:

- a. “Tanrı’nın misyonunun, insanlık da dâhil olmak üzere yaratılışın dönüşümünü ve yenilenmesini içerdiğine, Mesih tarafından bu misyona katılmaya çağrıldığımızı inanıyoruz: hastalığa, açlığa, baskıya, adaletsizliğe ve ölüme karşı çalışmak.
- b. İnsanlığımızın her boyutunda (ruhsal, fiziksel, duygusal, zihinsel) ve her düzeyde: birey, topluluk, toplum, dünya boyunca büyüme ve ilerleme ararız.
- c. Bilimi ve teknolojiyi, Tanrı’nın bize verdiği keşfetme ve keşfetme dürtüsünün somut ifadeleri ve Tanrı’nın benzerliğinde yaratılmış olmanın doğal bir sonucu olarak kabul ediyoruz.
- d. İsa’nın şu en büyük emirleri bize rehberlik ediyor: “Tanrınız Rabbi tüm yüreğinizle, ruhunuzla, aklınızla ve gücünüzle sevin... Ve komşunuzu kendiniz gibi sevin.”
- e. Mesih’i takip etmekle birlikte teknolojinin bilinçli kullanımının, Tanrı’nın benzerliğinde yaratılmış insanlar olarak kimliğimize doğru büyümemizi sağlayabileceğine inanıyoruz.”

“Bu şekilde biz Hristiyan transhümanistleriz.” diyerek beyannamelerini bitirmişlerdir. (<https://www.christiantranshumanism.org/> Erişim Tarihi: 25.04.2024)

Kısaca, Hristiyanlıkla ciddi bir ilişki içerisinde olan, Hristiyanlık dininden etkilenmekte ve bu dini etkilemekte olan transhümanizm, diğer geleneksel dinlerin aksine Hristiyanlıkla daha fazla benzerlik göstermektedir. Hristiyanlık, Hz. İsa’nın Mesih figürüyle dünyaya tekrar gelmesiyle insanın beşerî sınırlılıklarını aşarak tanrılaşmasını ve Tanrı’nın yeryüzündeki temsilcisi olarak ortak bir yaratıcı düşüncesiyle maksatlarının insan vasıtasıyla gerçekleşmesine müsaade ederek, transhümanizme kapılarını açtığı görülür.

İslam dininde ise diğer dinlerde olduğu gibi transhümanizme olumlu ve olumsuz yaklaşımları vardır. İslamiyet inancında Tanrı inancı, ahlaki değerler, ölüm ve ölümden sonraki hayat ya da ahiret inançlarına dayanır. İslam dininin genel inanç gerekçeleriyle transhümanizmin fikirleriyle genellikle bağdaşmamaktadır. Ancak insanların hayatlarında bazı olumsuz şeyler olmakla birlikte vücudundaki uzuvlardan eksik, sağlıklı olarak ya da sağlığını yitirebilme ihtimali vardır. İslam dinin transhümanizm ile bağdaştığını görülür çünkü kişinin iyileşmesi, acı çekmemesi, uzvunun yapayda olsa tamamlanmasında hiçbir sakınca yoktur. Hatta dinlerde olan sevap ve günah kavramını da kullanacak olursak; onların – uzuvlarında eksiklik ya da sağlıklı kişiler- acılarının dinmesine vesile olmalarını sağladıkları için sevap kazanırlar yani transhümanizm -acının ortadan kalkması- ile bağdaşır. Ancak bu konu üzerinde ince bir çizgi ile ayrılır. Transhümanizm düşüncesine göre insanın kendi bedenine hükmetme,

kendi istediği şekilde değiştirme arzusunda İslam dini ile ayırır. Burada İslam dininde Tanrı'nın kusursuz bir şekilde yaratmış olduğu vücudu ya da uzuvlarını kendi beğendiği şekli ile değiştirmesinin günah olduğunu savunurlar.

İslam dini açısından, transhümanizmin yegâne amacı olan ölümsüzlük kavramını ele alacak olursak; İslam dinindeki inanişaya göre Kur'an'ı Kerim'de “Her nerede olursanız olun, isterse tahkim edilmiş sağlam ve yüksek kaleler içinde bulunun ölüm mutlaka gelip sizi yakalar. Onlar bir iyiliğe kavuşsalar: “Bu, Allah'tandır” derler. Başlarına bir kötülük gelince de “Bu, senin yüzündendir” derler. De ki: “Nimet de belâ da hepsi Allah'tandır!” Fakat bu adamlara ne oluyor ki, bir türlü sözü anlamaya yanaşmıyorlar?” (Kur'an-ı Kerim, s. 4:78) Diğer bir Ayette ise “De ki: “Kendisinden kaçıp durduğunuz ölüm var ya, sonunda o, mutlaka gelip sizi bulacaktır. Sonra duyuların ötesinde olan şeyleri de duyular sahasına giren her şeyi de çok iyi bilen Allah'ın huzuruna çıkarılacaksınız; O da size yaptıklarınızı tek tek haber verecektir” (Kur'an-ı Kerim, s. 62:8) ve son olarak da “Her nefis mutlaka ölümü tadacaktır” (Kur'an-ı Kerim, s. 21:35). Ayetleriyle transhümanizm ile çeliştiği için İslam dini açısından bu durumun bir tutarsızlık olduğu kabul edilir. Transhümanistlerin amaçları ölümün uzaklaşması, ölümden sonraki hayatı veyahut ahiret inancını öteler. İslam dininde ömür uzadıkça ölümden sonraki hatta kendi kararlarına göre ölümü gerçekleştirecekleri durumlarda, ölümden sonraki hayatın pek bir öneminin kalmayacağını düşünürler.

İslam dininde bazı Müslümanlar transhümanizme insanın yaratılışına müdahale olarak görürler ve bu nedenle dini öğretilere aykırı olduğunu düşünürler. İnsanın yaratılışının Tanrı'nın iradesi olduğuna ve O'nun yarattıklarının üzerine karışılmasının doğru olmadığını düşünürler. Ayrıca, bazıları transhümanizmin insanın tabiatına ve manevi gelişimine zarar verebileceğini savunurlar. İslam dininde, insanın beşerî sınırlarının var oluşu ve ölümü, İslam dininin temel inançlarından biridir ve bununla barış içinde yaşamak ve ölümü kabul etmek önemlidir. Ancak, diğer Müslümanlar transhümanizmi daha olumlu bir şekilde yaklaşırlar. Bilim ve teknolojinin insanlara sağladığı faydaları ve bunun Tanrı'nın verdiği bir nimet olduğunu düşünürler. İnsanların acıyı hafifletmek, hastalıkları tedavi etmek ve yaşam kalitesini artırmak için teknolojiyi kullanmasının dini açıdan sorun teşkil etmeyeceğini savunurlar. Transhümanizme olumlu yaklaşan Müslümanlar; transhümanizmin kullandığı araç ve gereçler yani bilim ve teknoloji kullanmanın onları faydalı bir hâle getirmelerini Allah'ın insanlara vermiş olduğu zekâ ve irade sayesinde yapabildiklerine inanırlar. Transhümanistler genellikle Tanrı'nın vermiş olduğu zekâ ve irade sayesinde yaptıklarına değil her bir gelişimi ya da

gelişmeyi yarattıklarına inanırlar. Genel itibariyle transhümanizme olumlu yaklaşan Müslümanlar transhümanistlerin düşündükleri gibi değil bunları geliştirmeleri, insanların iyiliği için Allah'ın onlara verdiği bir yeteneği kullandıklarını düşünürler.

Kısaca transhümanizme geleneksel dinlere inananların bakışının tamamını ele alacak olursak; iki farklı, olumlu ve olumsuz yaklaşımdan bahsedebiliriz. Bu yaklaşımlardan olumsuz yaklaşım; transhümanizme Tanrı'nın yaratmış olduğu insanın doğasına ve düzenine bir müdahale olarak düşünürler. Transhümanizmin ölümsüzlüğü arama arayışı ve insan ömrünün uzatılması ise geleneksel dinlerde “ölüm” ahiret inancı olarak görülen Cennet ve Cehennem âlemlerine bir geçiş aşaması olarak görülür bu nedenden dolayı transhümanizmin yine Tanrı'nın koyduğu düzene bir müdahale olarak düşünülür. Transhümanizme olumsuz bir yaklaşımda bulunanlar bunun Tanrı'ya bir isyan olarak düşünürler. Olumlu görüşlerde ise, geleneksel dinlere inananların transhümanizmin Tanrı'nın yarattığı evrene, düzene ve insanın doğasına bir müdahale olarak görmemekle birlikte bunun tam tersine Tanrı'nın insanlığı hastalıklardan kurtarmak, iyileşmesini sağlamak, refaha ve mutluluğa ulaşması için insana akıl ve irade verdiğine inanırlar. Bundan dolayı da transhümanizmin Tanrı'nın yarattığına bir müdahale olarak değil, bilim ve teknoloji ile insanın sağlık ve refahı için transhümanizmin bir lütuf olduğunu düşünülür.

Bu nokta da transhümanizmin geleneksel dini yaklaşımlardan teorik olarak etkilendiğini söyleyebiliriz. Özellikle de Hristiyanlıkla ayrı bir etkileşim içerisinde olduğunu görmekteyiz. Lakin transhümanizmin asıl amacı bakımından insanın üst-insana(post-human) ulaşma amacı, beşerî sınırlılıklarını aşarak insan potansiyelinin bu denli yükselmesi geleneksel dinlerle ne kadar ilişki hâlinde gibi görünse de transhümanizm bu konuda bambaşka boyuttadır. Hava T. Samuelson'un “... transhümanizm dünyanın eskatolojik sonu hakkında ilahi müdahaleden ziyade, yalnızca insan çabalarıyla gerçekleştirilebilecek bir hedef olarak spekülasyon yapsa da transhümanizm batılı tek tanrılı dinlerle güçlü bir eskatolojik dürtüyü paylaşmaktadır. Gerçekten de geleneksel dinler ve transhümanizm arasında temel fark “aşkınlık yöntemleri” ile ilgilidir; Geleneksel inanç sahipleri doğa, ritüel, meditasyon ve ahlaki disipline başvururken transhümanizm savunucuları teknolojiyi harekete geçirmektedir” (Tirosh-Samuelson, 2022, s. 68) ve bu bağlamda transhümanizmin geleneksel dinlerin konu edindiği bildirimleri ortak bir biçimde içermesi, onun diğer geleneksel dinlere yeni bir dini akımın oluşumunu çağrıştırmaktadır.

3. Transhümanizmin Dinî Niteliği

Transhümanizmin din ile bağlantılı bir düşünce sistemi olduğunu iddia çoktur. Bununla birlikte, transhümanistlerin kendi aralarında belirli bir dini dağılım veya inanç yelpazesi bulunmadığı görülür. Bu bağlamda doğal olarak transhümanistler genellikle çeşitli dini ve kültürel arka planlardan gelirler ve bu nedenle dini inançlarında da çeşitlilik gösterebilirler. Bazı transhümanistler geleneksel dinlerin inançlarıyla uyumlu olabilirken, diğerleri daha seküler veya dinsel olmayan bir bakış açısına sahip olabilirler. Bazı transhümanistler de kendilerini teist, deist ya da agnostik olarak tanımlarlar. Bir önceki başlıkta da bahsettiğimiz gibi transhümanizmin temelinde Antik dönemin dini mirası ve o mirasın devamı olan Yahudilik ve Hristiyan dini bulunmaktadır (Yazıcı & Keleşoğlu, 2022, s. 223).

Transhümanizm, yapı bakımından daha çok ateist bir görünüm taşıdığı iddia edilir. Örneğin, kriyonik dondurma (beden dondurma), uzay keşifleri yapmaları yani uzayı keşfetme ve orada yaşamın sürdürülebilmesi için çalışmalar yapma; zihinsel yetenekleri artırmak ve geliştirmek için çalışmalar yapması, beyin-bilgisayar arayüzleri, nöroteknoloji, nootropik ilaçlar ve diğer bilişsel artırıcı teknoloji ile insan zihnini üst seviyeye geliştirmek istemeleri bakımından tanrının insanı yaratılan bütün varlıkların en üstü insan olarak belirtirken transhümanizm açısından insanın kusurlu, eksik ve tamamlanması gereken ve bir üst düzeye yani post-humana ulaşılması gereken bir varlık olarak görmeleri ateist bir görünüm vermektedir. Ancak transhümanizm yapı bakımından net bir ifade ile ateist diyemeyiz çünkü transhümanistlerin görüş farklılıklarına ve bakış açılarına göre değişir. Daha doğru bir ifade ile belirtecek olursak transhümanistlerin çoğunluğu teist, ateist, deist ve agnostik olarak kendilerini tanımlarlar.

Daha önce bahsettiğimiz gibi Transhümanizmi bilim ve teknolojinin imkânlarıyla yaşam süresinin uzaması, yaşlılığı geciktirmesi ve ölümü aşım ölümsüzlüğü elde etme düşüncesiyle, geleneksel dinlerdeki kutsal gücün yani Tanrı'nın aşkın gücünü alım insana vererek her birinin tanrılaşmasını istemeleri girişimidir. Transhümanizmin, bilim ve teknolojiyi kullanarak, insana acı veren durumları ortadan kaldırma, insanın en üst mertebeye ulaşması diğeri bir ifadeyle yüceltilmesi-üstünleştirilmesi, insan ömrünün uzaması, sonsuz refah ve mutluluk, üstün zekâ (Transhümanistlerin belirttiği gibi Tanrısal zekâ) ve aşkınlık gibi geleneksel dinlerin konu edildiği hükümlerle geleneksel dinlerle ortak bir şekilde içermesi, onun geleneksel dinlere alternatif bir dini hareket olduğu izlenimini vermektedir (Kurt, 2021, s. 139). A. Lewandowski,

insanların tüm arzularına yanıt verebilecek, her zaman hazır ve nazır olan yapay bir tanrı inşa etme amacıyla olduğunu ifade etmektedir (Kurt, 2021, s. 119; Köse A. , 2022, s. 195).

Max More, transhümanizm ile insanın sınırlarını aşarak tanrısal aşkınlık boyutunda bir kazanım elde etmesiyle birlikte, transhümanizmin yeni bir din olarak karşımıza çıkabileceğine dikkat çeker. Transhümanizmin yeni bir din düşüncesi olarak ortaya çıkışı, transhümanizm kavramını ilk kullanan J. Huxley'e kadar gitmektedir. Huxley'in ilk çalışması olarak bilinen *Religion without Revelation* (1927) eserinde “dinî hümanizm” veya “gelişmiş din” olarak yeni bir görüşü sunmaktadır (Dağ, 2020, s. 142). Huxley'in kullandığı bu kavramlar zamanla değişime uğramış, son olarak ise transhümanizme dönüşmüştür. Huxley'in bu kavramı ona göre vahiy-siz bir din düşüncesi olarak tanımlanabilmektedir. Huxley bu görüşünü ortaya koyan *Vahiy-siz Din* adlı eserinde şunları dile getirmiştir; “Emin olabilirsiniz ki, yeni bir dinin yüz hatları gelecek dönemin ihtiyaçlarına hizmet etmek için doğacaktır.” ifadelerini kullanmıştır (Kurt, 2021, s. 86-87).

Aslında transhümanizm, tek bir merkezi yapı oluşturmak yerine, çeşitli küçük dini grupların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu gruplar, transhümanist fikirleri kendi benzersiz bakış açıları ve inançlarıyla yorumlamışlardır. Bunlardan bir tanesi de İncil merkezli olmayan Terasem hareketidir (Kurt, 2021, s. 111) Terasem hareketi, “insan yaşamını geliştirmek için nanoteknolojinin jeolejik kullanımı teşvik eden, biyoteknoloji ve siber bilinç alanlarında eğitim programları yürüten ve bilimsel araştırma ve geliştirmeleri destekleyen transhümanist bir harekettir. Hareketin, teknolojik zamanlar için bir din olduğunu kabul etmektedirler. Bu dinin tanrısı teknolojiktir. Dinin sunduğu amaç sonsuz hayat ve mutlu bir ölümsüzlük yaratmaktır ve bunu sevgiyle başaracaklarına inanırlar. Sevgi herkesi yaşamının amacına ulaşmak ve tanrıyı tamamlamak için birbirine bağlayacak bir güç olarak görmektedirler (Kurt, 2021, s. 93-94).

Yuval Noah Harari'nin *Homo Deus: Yarının Kısa Bir Tarihi* adlı kitabında, insanlığın teknolojik ve bilimsel ilerlemelerle nasıl bir “tanrısal” güce ulaşabileceği ve bu gücün insan doğası ve toplum üzerindeki etkileri konusuna değinir. Harari, biyoteknoloji ve bilgisayar algoritmalarının yardımıyla ve dinler her an varlığımızı kontrol etmekle yetinmeyecek; bedenlerimizi, beyinlerimizi ve zihinlerimizi de şekillendirecek, cennetler ve cehennemlerden oluşan bütünlüklü sanal dünyalar yaratacağını düşünür. Dini bilimden ayırt etmenin hiç olmadığı kadar zor ve hayati olacağını dile getirir (Harari, 2017, s. 187). Harari, Huxley gibi transhümanizmi vahiy-siz din olarak yorumlamaz. Harari, geleceğin dinini “veri dini” yani

“dataizm” olarak ele alır. Dataizm; “evrenin veri akışından meydana geldiğini ve her olgunun ya da varlığın değerlerinin veri işleme sürecine yaptığı katkıyla belirlendiğini öne sürer “(Can, 2022, s. 94). Dataizm (Veri-izm) Harari’ye göre, insanlığın geleneksel dinî inançlarının ve ideolojilerinin yerini, veri toplama, işleme ve analizine dayalı bilgi ve teknoloji merkezli bir dünya görüşünün alabileceği fikrini ifade eder. Dataizme göre, veri toplamak ve analiz etmek, insanlığın evriminde ve geleceğinde merkezi bir rol oynar ve bilgiye dayalı kararlar, insan refahını artırmanın ve toplumları daha iyi bir hâle getirmenin anahtarıdır. Kısaca dataizm, geleneksel dini inançların ve ideolojilerin yerini, bilgi ve teknoloji merkezli bir dünya görüşünün alabileceği fikrini ifade eder.

Dataizm bir din olarak karşımıza çıktığında, dataizme inananlar, verinin insan yaşamında merkezi bir rol oynadığına inanırlar. Onlara göre, veri toplama, analiz etme ve kullanma süreçleri, insanlığın bilgi ve anlayışını artırır. Veri, daha iyi kararlar almak için kritik bir kaynaktır ve veri odaklı karar alma süreçleri teşvik edilir. Teknolojik ilerlemeler, verinin toplanması ve kullanılmasını kolaylaştırır ve dataizmin önemini güçlendirir. Bireyler ve kurumlar, veriye dayalı stratejiler ve kararlarla kişisel ve kurumsal hedeflere ulaşmayı amaçlarlar. Büyük veri analitiği gibi teknikler, büyük miktarda veriyi anlamlı bilgilere dönüştürerek dataizmin potansiyelini artırır. Bu nedenlerden dolayı, dataizme inananlar veriye büyük önem verirler ve verinin insan yaşamındaki merkezi rolünü vurgularlar.

Transhümanizm bütün söylenenler ışığında, sistematik teolojisini tamamlamamış bir hareket olduğu söylenebilir (Can, 2022, s. 142). Bu nedenle, transhümanizmin bir din olarak kesin bir şekilde tanımlanıp tanımlanamayacağı belirsizdir. Bazı transhümanistler din kavramını benimserken, diğerleri sadece geleneksel dinlerden etkilendiklerini ifade ederler. Ayrıca, bazı transhümanistler Tanrı’nın “teknoloji” olduğunu iddia edebilirler. Ancak, transhümanizmin bu şekilde tanımlanması ve dinle ilişkilendirilmesi konusunda net bir görüş birliği yoktur.

Değerlendirme ve Sonuç

Transhümanizmin genel amaçları ve çalışmaları insan yararına sağlanan en iyi gelişmeler olarak görülmektedir. Bilim ve teknoloji ile insana mutluluk verecek gelişmeleri destekleyip insanlık için ne gerekiyorsa yapılmasına yol açar. Transhümanizmin amacı insana sağlıklı, mutlu ve huzurlu bir yaşamı bu dünyada sunmaktır. Oysa dinler bunu öbür dünya için yaparlar.

Bu bağlamda geleneksel dinlere ve transhümanizme baktığımız zaman transhümanizm ile bağdaşmakta olduğunu görebiliriz. Geleneksel dinlerin de asıl amaçları insanlığın iyiye ulaşmasıdır. Transhümanizm ile amaçları uyuşmaktadır ama transhümanizm, Tanrı'nın insanı eksik ve kusurlu yaratmış olduğunu vurgularlar. Bununla birlikte, geleneksel dinlerdeki Tanrı'nın kusursuz, yüce, her şeyi yaratan, her şeye gücü yeten varlık olarak görülmesi düşüncesi transhümanizm ile ayrılmaktadır. Transhümanizmin yaratıcıya bakış açıları ile geleneksel dinlerdeki farklıdır. Geleneksel dinlerde bu düşüncedeki transhümanizm Tanrı'ya karşı bir başkaldırı ya da Tanrıya karşı bir isyan olarak nitelendirirler.

Transhümanizmin genellikle Hristiyanlık ve Yahudilikten etkilendiği söylenir. Özellikle Hristiyanlıkta, transhümanizmi İsa Mesih'in ikinci gelişine hazırlık olarak nitelendirirler. İslam dininde ise transhümanizme karşı ne olumlu olarak yaklaşmakta ne de olumsuz olarak yaklaşmakta diyebiliriz. İslamiyet çerçevesinde ele aldığımızda insanlık için iyi olduğunu ve her bir gelişmenin insan hayatını iyiye götüreceğini düşünülebilir ve bu durum İslamiyet açısından bir sakıncası yoktur. Ancak transhümanizmin İslam dininde Allah'ın yarattığına müdahale olduğunu ayrıca transhümanistlerin kendisinin bir yaratıcı konumuyla görmeleri ve insan üzerindeki değişim, estetik gibi değişimleri Allah'ın yarattığı bedeni beğenmeme ve ona nazaran değiştirme olarak varsayarlar. Bu bağlamda fikhî açıdan insan bedeninin keyfi olarak değiştirilmesinin uygun olmadığını varsayarlar. Sağlık açısından gerekli olan müdahaleleri ise teşvik ederler. Bu durumda İslam dini açısından transhümanizme yaklaşımları bazı durumlarda olumlu bazı durumlarda ise olumsuz bir yaklaşım içerisindedirler.

İnsanlık tarihi boyunca din konusu hep var olup ve dinlerin geliş amacı ise insanlara doğru yolu göstermek, onlara rehberlik etmek, ölümden sonraki yaşam ya da ne olacağına dair insanları rahatlatmak gibi nedenlerden dolayı var olmuşlardır. Daha önce de belirttiğimiz gibi dinler insanoğlunun yeryüzünde ilk var olmasıyla birlikte gelmiştir ve insanlık tarihi boyunca din olgusunun olmadığı bir zaman dilimi yoktur. İnsanoğlu fitrat olarak inanmaya mecburdur. Örneğin bir ateist bile bir “reddedişe” inanmaktadır. Günümüzde geleneksel dinlere karşı bağlılık ya da inanma oranları gittikçe düşmektedir ve dini bağlılıkların zayıflamasının bazı nedenleri vardır. Bu nedenler; teknolojik ilerlemeler ve bilimsel gelişmeler, toplumsal değişimler ve kültürel evrim, dini pratiklerin önemini azaltabilir. Eğitim seviyesinin yükselmesi, insanların farklı düşünme tarzlarını keşfetmelerine ve dini inançlarını sorgulamalarına olanak sağlar ve bireylerin kişisel özgürlükleri arttıkça, dini inançlarını değiştirme veya terk etme olasılıkları da artabilir. Ayrıca, insanların daha da bireyselleşmesi

sosyal bir varlık olmaktan daha çok yalnızlığa yani kendi kabuğuna çekilme dediğimiz durumda olması insanların dinlerden uzaklaşmasına neden olmaktadır.

Yukarıda değindiğimiz gibi insanoğlu inanmaya mecburdur. Kişi inandığı şeyi kendi belirlemektedir. Kendisine yarar sağlayan şeylere inanırlar. Bir tapma mevzusu vardır. Transhümanizm açısından değerlendirecek olursak günümüz şartlarında bir din olarak kabul edilme durumu söz konusu değildir. Çünkü transhümanizm 21. yüzyılda adını duyurmaya başlamıştır. Lakin insanın post-humana geçişi sağlanabilirse ve transhümanizm insan için gözle görülen bir iyilik yaptığı ve insanın işlerini kolaylaştırdığı sürece gelecek zamanlarda din olarak görülebilir ve bu süreçte insanlar insan olarak kalmayı başarabilirlerse(!) inanma eylemini gerçekleştirebilirler. Şu an için yalnızca transhümanizmin bir din niteliğini taşıyor ya da taşıyor tartışması olarak yaklaşabiliyoruz.

Transhümanizmin asıl amacından olarak post-humana ulaşmak olarak bahsetmiştik. Post-humana dönüşme fikri insanlık için bir son, cyborglar için bir başlangıç olabilir. İnsanların robotlaşması, beyinlerinin bir bilgisayar arayüzüne yüklenmesi, bedenlerinin biyonikleşmesi ya da bedenleri aşmaları insanlık için bir son olarak görünüyor. Günümüz şartlarında ne kadar transhümanizm hareketler insanlık için iyi ve muhteşem bir gelişme olarak görülse de amacı bakımından insanlığın sonunu getirebileceğini tahmin ediyoruz.

Günümüzde kontrollü bir insan olarak yaşadığımız hâlde tam olarak insan olmanın hakkını ve hürriyetlerini yaşayamıyoruz. Post-human dönemine geçildiği zaman yalnızca din olgusu olarak değil, ahlaki açıdan ve en önemlisi insan olarak ne derecede nasıl değişeceğimiz meçhul bir konudur.

Transhümanizm, hedeflerine ulaştığı zaman onların bu duruma yani post-human durumuyla birlikte eşitlik ve adaletin geleceğini düşündüklerini belirtmiştik. Ancak, transhümanizmi eleştirenler gibi, bu durumun eşitlik ve adalet getireceğini düşünemiyoruz. Yalnızca endüstriyel kapitalizmin yükseliş döneminde olduğu gibi burjuva sınıfı, işçi sınıfı gibi alt ve üst kesim var olacağını düşünüyoruz. Burjuva sınıfının transhümanizmin geliştirmiş olduğu her şeye ulaşabileceğini, üst sınıfın hastalıklardan kurulabileceği, yaşam süresinin uzatılarak ölümü ya ölümün ortadan kaldırmış olmaları ya da ölüm kavramını öteleyerek bunlara ulaşmış olmaları, insan yaşam refah seviyesinin en üst mertebeye yerleşeceğini düşünebiliriz. Alt işçi sınıfının ise bağınaz bir şekilde yeniliklere ve gelişmelere uzak bir şekilde insan yaşamının standart refah seviyesinin en altında olacağını varsayarak adalet ve eşitlik

normlarının aslında transhümanizmin içerisinde var olmadığını görebiliriz. Burada endüstriyel kapitalizmin yükseliş döneminden örnek vererek açıklamaya çalıştık, lakin transhümanizm de ya da post-humana geçildiği zaman endüstriyel kapitalizmin yükseliş döneminde olduğu gibi burjuva ve işçi sınıfı olarak bir ayrım olmayabilir. Burjuva sınıfı günümüzde dahi kullanılan bir kelime olmakla birlikte sosyal sınıf olarak varlığını korumaktadır. Post-human dönemde üst sınıfa belki yine burjuva ismi verilebilir ama alt sınıf işçi olarak adlandırılmaya bilir. Çünkü teknolojinin geliştirmiş olduğu endüstriyel kapitalizmin yükseliş döneminde var olan makineleşmeyle insanların yaptığı işlerin yerini makineler almıştı. Post-human dönemde ise günümüzde yapıyor olduğumuz meslekleri dahi bir makinanın yapamayacağını iddia ettiğimiz her şeyi makineler tarafından yapılıp, daha bilimsel bir kelime ile belirtecek olursak yapay zekâlar tarafından icra edilebilir. Üst sınıfların kendilerine fazlaca yarar sağlayan verilerin yani transhümanizmi bir din olgusu olarak ele alabilirler ve transhümanizmi din olarak kabul ederek inanabilirler.

Kısa bir şekilde bir sonuca bağlayacak olursak; transhümanizm geleneksel dinlerden etkilenmiş olup bu bağlamda onlarla birlik sağlayabilir. Diğer bir ihtimal olarak da geleneksel dinlerden etkilenerek kendisini bir din olgularının gerekçelerini sağlayarak transhümanizm din konumuna gelebilir. Bu konuma geldiğinde yukarıda bahsettiğimiz gibi geleneksel dinlere inanma oranlarını düşürerek kendine itikat edenlerle birlikte transhümanizmi bir din olarak kabul edebilirler.

Transhümanizm yeni bir düşünce akımı olduğu için tam anlamıyla sistematik teolojisini tamamlamamıştır. Bu sebepten dolayı transhümanizm, şu ana kadar net bir dini veya teolojik çerçeveye sahip değildir. Temelleri daha çok bilimsel ve teknolojik ilerleme üzerine odaklanmış olsa da bu düşünce akımının felsefi veya teolojik yönleri hâlâ netlik kazanmamıştır. Dolayısıyla, transhümanizmin dini veya teolojik boyutları hakkında net bir görüş veya sistem oluşmamıştır. Dolayısıyla, transhümanizmin dini veya teolojik boyutları hakkında net bir görüş veya sistem henüz oluşmamıştır. Yalnızca bazı transhümanistlerin görüşleriyle yola çıkarak ele alabiliyoruz ve transhümanizmi eleştirenlerden de getirebileceği olasılıklı sonuçları elde edebiliyoruz.

KAYNAKÇA

- Ağın, B. (2022, Mayıs). Kara Ayna, She-Hulk ve Karanlık İkiz Meselesi: Posthümanizm/Transhümanizm. *Pasajlar Sosyal Bilimler Dergisi*(11), 33-48.
- Atmaca, T. (2022, Mayıs). Eğitimin Transhümanizm ile İmtihani: Değişen Yapı, Değişen Anlam. *Pasajlar Sosyal Bilimler Dergisi*(11), 209-223.
- Can, S. h. (2022). *Transhümanizm ve İnancın Geleceği*. Ankara: Tezkire Yayınları.
- Çolak, M. (2004). Milas Yahudileri ve Eğitim: Talmud Tora'dan Alliance Israelite Universelle'e (1851-1934). *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 21(1), 231-247.
- Dağ, A. (2017, Ekim). Hümanizmin Redikalleşmesi Olarak Transhümanizm. *Felsefi Düşün*(9), 46-68.
- Dağ, A. (2020). *Transhümanizm: İnsanın ve Dünyanın Dönüşümü*. Ankara: Elis Yayınları.
- Dağ, A. (2022, Mayıs). Hiper- Modern ve Tekno-Felsefe Olarak Transhümanizm. *Pasajlar Sosyal Bilimler Dergisi*(11), 11-14.
- Demir, A. (2018). Ölümsüzlük ve Yapay Zeka Bağlamında Trans-hümanizm. *Online Acedemic Journal of Information Technology*, 95-104.
- Demir, A., & Afacan Tozoğlu, Y. (2023, Aralık). Nietzsche'deki Üstinsan Kavramı Bağlamında Post-human Hareketi. *Kalemname*, 8(16), 353-363.
- Harari, Y. N. (2017). *Homo Deus Yarının Kısa Bir Tarihi*. (P. N. Taneli, Çev.) İstanbul: Kolektif Kitap Yayıncılık.
- Huxley, A. (2023). *Cesur Yeni Dünya*. (Ü. Tosun, Çev.) İstanbul: İthaki Yayınları.
- Hristiyan Transhümanist Derneği*. (tarih yok). 4 25, 2024 tarihinde Hristiyan Transhümanist Derneği: <https://www.christiantranshumanism.org/> adresinden alındı
- Kitabı Mukaddes.
- Köse, A. (2022, Mayıs). Transhümanizm: Yarın Elbet Bizimdir! *Pasajlar Sosyal Bilimler Dergisi*(11), 189-208.
- Kur'an-ı Kerim*.
- Kurt, İ. (2021). *Transhümanizm ve Tekillik Bağlamında Dinin Geleceği*. Ankara: Eski Yeni Yayınları.
- Orwell, G. (2012). *1984*. (C. Üster, Çev.) İstanbul: Can Yayınları.
- Öndeş, S. (2022, Mayıs). Transhümanizm Felsefesi Mümkün müdür? *Pasajlar Sosyal Bilimler Dergisi*(11), 149-168.
- Özdemir, M., & Başaran, N. (2021, Nisan). Transhümanizm, Posthümanizm ve İnsan Bilincinin Yeni Kapsamı. *Journal of Islamic Research*, 32(1), 30-51.
- Tırosh-Samuelson, H. (2022, Mayıs). Sekülerist Bir İnanç Olarak Transhümanizm. (Ç. T. Dereci, Dü.) *Pasajlar Sosyal Bilimler Dergisi*(11), 55-84.
- Yazıcı, H., & Keleşoğlu, Z. (2022). Yapay Zeka, Transhümanizm ve Din Kapsamında Gerçekleşen Etkinlikleri Değerlendirme. *Yapay Zeka Transhümanizm ve Din* (s. 219-231). içinde Ankara: T.C Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Yeşilyurt, M. (2022). Transhümanizmin Hristiyan Kökenleri. *Yapay Zeka Transhümanizm ve Din* (s. 187-209). içinde Ankara: T.C Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı.

Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi

kalemname

Kırıkkale University The Journal of Faculty of Islamic Sciences